Adrian Dinu RACHIERU

Nichita Stănescu, o „existență poetică"

A.D.R. – prof. univ. dr. Dintre volumele publicate (peste 30): *Elitism şi Postmodernism*, Iaşi, 1999; *Bătălia pentru Basarabia*, Timişoara, 2000; *Alternativa Marino*, Iaşi, 2002; *Legea conservării scaunului* (roman, vol. I, II), Timişoara, 2002, 2004; *Globalizare şi cultură media*, Iaşi, 2003; *Nichita Stănescu – un idol fals?*, Iaşi, 2006; *Eminescu după Eminescu*, Timişoara, 2009; *Poeți din Basarabia* (antologie critică), Chişinău, 2010; *Ion Creangă. Spectacolul disimulării*, Timişoara, 2012; *Conviețuirea cu Eminescu*, Iaşi, 2013; *Romanul politic şi pactul ficțional* (I), Iaşi, 2015; *Polemici de tranziție*, Uzdin, R. Serbia, 2016.

Nimeni, de la Eminescu încoace, admirat sau pizmuit, n-a fost cercetat cu atâta osârdie, învolburând peisajul exegetic (aglomerat), precum Nichita Stănescu, strădaniile omologând fie imaginea serafică a Poetului oracular-sibilinic (devenit model popular), plutind extatic, zeificat și gelozit, fie încercând o declasare, căzând în derapaj și diluție (fără a-i diminua gloria). Abstractizând emoția, *stănescianismul* (original, inegal, prolix, inițiatic, ermetizant, imponderabil, efeminat, fascinant, volatil etc., de răsfăț stilistic) a devenit un fenomen socio-cultural. Și a impus, cu superbie, o nouă poetică. Una care, să recunoaștem, interesată de *spectacol*, n-a putut evita nici autopastișa (clișeizare, serializare, relaxare), nici droaia de imitatori, exploatând industrios rețeta. Desfășurând un patos abstract-vizionar, întreținând senzația de libertate (în pofida circumstanțelor apăsătoare), expansivul lirism nichitian a produs, în timp, și un impresionant dosar critic; „suprainterpretată", cum constata Daniel Cristea-Enache, poezia lui Stănescu, transpersonală, rebusistică, deseori, nu este / nu poate fi definitiv clasată. Mai cu seamă că „un rest inexplicabil", nota același critic, ne va însoți mereu, cum se întâmplă, de regulă, cu toate creațiile care durează, neistovite de cohorta exegeților.

Depănând „niște amintiri”, savuroase, să recunoaștem, Ștefan Agopian vorbea și despre „boala numită Nichita” (v. *Scriitor în comunism*, Editura Polirom, 2013), notând că „motoarele” poetului, de la o vreme, nu mai porneau decât „alimentate cu alcool”. Evident, știrea nu e nouă, dependența de vodcă, viața dezlânată, spaimele, mâncatul pe apucate, forța creatoare sleită ș. a. i-au grăbit sfârșitul. Amintirile lui Agop, în cazul Nichita, orbitează în jurul acestui „catalizator magic al fanteziei” (cum spunea William Styron), iar lista celor care au plătit un dureros tribut alcoolismului, se știe, este impresionantă. Dar ar fi nedrept, credem, să pomenim de această „boală”, stigmatizându-l doar pe Nichita Stănescu (în ipostază bahică), uitând păgubos de hipnoza stănesciană, iscând, prin charismă și valoare, întreținând legenda, un epigonism endemic, mitologizant, altfel spus, tot o boală. Fiindcă cel care a fost *un inovator* în peisajul nostru liric (model, reper, canon), cel care „a irupt în poezie ca un Făt-Frumos în basm” (scria Paul Georgescu, criticul care, cu o intuiție de zile mari, l-a și impus) s-a dovedit a fi un fascinant „pieton al aerului”. Iar judecata antumității reverberează, influențează, are, se zice, nu fără motiv, un rol „coruptiv”.

Contextul în care s-a ivit generația lui Nichita era ventilat de iluziile liberalizării. Iar poetul, străin – totuși – de tentațiile oportunismului, a fost propulsat de instanța critică, redescoperind esteticul. S-a bucurat, negreșit, de recunoaștere oficială, dar mecanismele succesuale („valabile” în sens funcțional, veritabile pârghii propagandistice, impunând în plin proletcultism *lideri literari*) nu ar putea explica îndestulător idolatrizarea. Dincolo de orice dirijism sau intervenționism partinic, cu adevărat eficientă a fost *politica de generație*. Poate chiar ca reacție compensativă, „concurând” – pe alt plan – aberantul cult al personalității, însoțind mai apoi perechea dictatorială. Încât „inserția” s-a produs pe fundalul unei formidabile solidarizări generaționiste, liantul fiind promovarea valorilor promoționale; altfel spus, platforma emulativă a intereselor comune, beneficiind de „cenzura” șaizeciștilor înșiși. Pasul spre *mitizare* n-a întârziat. Nonconformist, oracular, imprevizibil, Nichita a fost considerat, chiar de către confrați, *Poetul* prin excelență. Alaiul admiratorilor, printre atâtea libații și dedicații, a produs și propus accente cultice. Hagiografii, „anturajul zelator”, criticii anexați au întreținut cu sârg hipnoza stănesciană. În consecință, nici reacțiile potrivnice nu puteau întârzia, acuzele – cu o previzibilă in-

flamare postdecembristă – vizând fie posibila înregimentare, fie lirismul filosofard-apos ori chiar diformitatea în sens fizic (angelicul poet de altădată devenind un „înger obez"). Să recunoaștem, Nichita n-a fost un model etic. „Moliciunile" omului, aparența lenei, temperamentul labil, iluzia improvizației, teama de singurătate, declarațiile „ideologice" (câte au fost, de ecou însă) și dezinteresul pentru universul domestic oferă mai degrabă argumentele unei ambiguități comportamentale. Nichita, sedus de mirajul poeziei a fost, deopotrivă, idol și victimă. Așa-zisul carierism nu poate fi argumentat convingător câtă vreme poetul nu era atras de funcțiile administrative. Iar acolo unde a fost „plombat", mai degrabă prin strădaniile amicilor și pentru scurtă vreme, a dovedit „osteneli infime" (cf. Marian Popa). Nici poetica sa, interdisciplinară și exhibiționistă (cum s-a spus), dereglând semantica în numele unui imagism extravagant, de „baroc conceptual", nu poate fi suspectată de rigoare. Dimpotrivă, sibilinic, disponibil pentru filosofare, poetul-galanton iubea o combinatorie „pulsatorie", liberă, străină de orice obediență, refuzând prozodia (înțeleasă ca *fard*). Poezia a fost însă, indiscutabil, *miza sa existențială*.

Nimeni nu ar putea susține că Nichita Stănescu a fost ireproșabil sau, dimpotrivă, „vândut", penetrând zelos *topul oficios*. Sau că, fixați în captivitatea stadiului tribal, l-am aureola convocând memoria tandră. Certamente, „nu Puterea a instituit mitul stănescian" (cf. Vasile Spiridon), după cum poetul ploieștean, idolatrizat de contemporani, nu poate fi taxat doar „scriitor de o generație". Să observăm, însă, în timp, o polarizare a reacțiilor. Tonul admirativ, atins – uneori – de fanatism, urcând spre acordurile unui imn exegetic, nu oferă, de regulă, contribuții valabile, ignorând nonșalant scăderile, incontinența lirică. Iar vituperanțele, indignarea, vehementă câteodată, capătă febrile accente publicitare, semnatarii dorind – presupunem – a se bucura (ei, în primul rând) de *vizibilitate*. Pe de altă parte, putem fi (parțial) de acord cu C. Stănescu care sesiza că nici contestarea radicală (acel atac furibund lansat de Cristian Tudor Popescu) n-a primit, deocamdată, „un răspuns plauzibil". În pofida acestor declarații, fie ele cultice ori incendiar-demolatoare (sau, poate, tocmai din pricina lor), Nichita rămâne *un poet viu*. O spunea, răspicat, Gabriela Melinescu, contemplând nu doar *piața postumă,* ci rememorând existența acestui mare risipitor, producând un fenomen „de contaminare". Și care, cu „instinct infaili-

bil", s-a vrut *poet fără efort*, dezvoltând o *imensă energie poetică*. Nichita Stănescu a fost, neîndoielnic, *o existență poetică*.

E important că Stănescu interesează și că, recitit acum, își dezvăluie inteligibilitatea, aventura semnificării, aproximarea sensului etc., dinamitând, se știe, logica lineară. S-a risipit, ne întrebăm, ceața mitului? Poate fi „citit" Nichita doar textual, uitând folclorul scriitoricesc, abandonând percepția contextuală? În fine, noile valuri de cititori, cu „gusturi" de ultimă oră, îl coboară de pe soclu (cum îndeamnă, cu tenacitate, „revizioniștii") sau e văzut, în continuare, cu accente imnice și rezonanță empatică, drept cel mai important poet postbelic de la noi, revoluționând limbajul? Iată, așadar, câteva motive (temeinice, credem) de a repune în discuție *cazul Nichita*, dincolo de gloria oralității și „rumoarea" canonică. Apărată cu cerbicie ori vehement contestată, icoana lui Nichita Stănescu, un clasic în timpul vieții, seducător și prin „risipirile" lui, cu un teribil succes la public (succes, cumva paradoxal, dacă ne gândim că lirica sa abstractă, transpersonală, chiar ermetică, fiindcă nu se oferea unor lecturi lesnicioase) obligă și la o altă constatare. Poetul, un „timpan armonios", genial și prolix (cum s-a tot zis) n-a beneficiat, credem, de o selecție „la sânge". Fiindcă Nichita Stănescu a fost *editat necritic*, „strivit" de amatorismul atâtor încropiri, aducându-i, de fapt, uriașe deservicii, adunând cu hărnicie texte diluate poeticește ori inedite (în proliferare haotică); sau chiar volume onorabile, dar operând o selecție discutabilă. Evident că, după dispariția omului, întreținând o prelungită hipnoză, recitirea operei ar fi o firească obligație. Iar recitirea poate fi și o lectură de redescoperire, dincolo de statornicie admirativă (împinsă în sanctificare) ori furii iconoclaste.

Provocând, sub flamura revizuirilor, o inflamată discuție publică, binevenită într-o cultură matură, vegheată de necesarul spirit critic (uneori, e drept, eșuând, cu aplomb nihilist, într-un criticism generalizat), *cazul Nichita Stănescu* a stârnit reacții extreme, dovedind că nu avem de-a face cu o valoare muzeală, definitiv clasată. Supraevaluat, zic unii, ploieșteanul trebuie coborât de pe soclu; sau, cum „propunea" Cristian Tudor Popescu, volumele lui ar trebui „arse". Demontând cu minuție „argumentele", Theodor Codreanu dezaproba, firesc, această tentativă de „mutilare vandalică" a operei. Vom observa că, devenit „bun public", poetul, violentând limbajul și clasicizându-se, și-a estompat în timp

forța de șoc, dar și-a păstrat impactul și prospețimea lirismului, trăind, într-un dulce abandon, mirajul poeziei. Libertățile pe care și le-a oferit au impus *un stil*; filosofard, elegiac, inflaționar, cultivând un vizionarism care, fixat în *starea de mirare,* conserva cu tandrețe imperfecțiunea (virtualitatea). Cosmoidul stănescian invoca salvator „dreptul la timp". Magician, inventiv și cogitativ, poetul „stănescizează" fără răgaz, oferind cu generozitate, torențial, gratuități stilistice, excentricități (asimilate grabnic de urmași, îmbogățindu-și recuzita), exerciții de silogistică ș. a., realizând și impunând, de fapt, o *poetică a rupturii*. „Vorbit" de limbaj, Nichita Stănescu a promovat un modernism radical și a provocat un mit pe care, dealtfel, l-a încurajat. Sub aparența improvizației, poetul – un hiperlucid – a oferit dezinvolt, parcă în joacă, game, edificând o poezie „de cunoaștere", implicit o meditație asupra poeziei. Experimentările lingvistice, căzând deseori – să recunoaștem – în incontinență lirică, dezvăluiau, de fapt, „o imensă energie poetică". *Trăirea* sentimentului, starea de mirare îi stârneau o febrilitate cu inflexiuni feminine; vocația prieteniei, cordialitatea flatantă, generozitatea risipită în gratuități, dăruind versuri, cărți, monede, icoane ș. a., tabieturile boierești întrețineau un pelerinaj obositor, amplificat, desigur, de farmecul omului. Amicii roiau; condiția de poet asaltat, împresurat de cețuri mitologice, dăruit cu un uriaș talent, i-a asigurat și dușmani statornici, mușcați de invidie. Lângă elogiile hipertrofice viețuiesc, așadar, și opiniile drastice, cu aplomb nihilist. Dar o discuție „rece" încă întârzie. Iar observatorii onești ai câmpului literar au sesizat, dincolo de efectul contaminant prin *nichitizare,* că astfel de reacții au un vădit scop publicitar. „Monopolizat" au ba, adulat ori contestat, Nichita Stănescu rămâne – ne asigură Gabriela Melinescu – „un poet viu". Dar și un mit „îndărătnic", fabricat printr-o retorică extatică și anunțându-se „o prejudecată durabilă" (zic unii critici). Dacă Gh. Grigurcu, de pildă, e convins că putem vorbi despre un „postament oficial al nichitismului" (faima poetului fiind „opera" regimului), cu totul altfel stau lucrurile în fosta Iugoslavie. Carismaticul Nichita, un „înfiat sârbesc", a trezit în Logoslavia (Puposlavia) un ecou greu de imaginat, truditorul acestei relații speciale fiind Adam Puslojić, dublura sa belgrădeană. Adam, acest mare fantast, a durat din legătura cu poetul ploieștean *o mitologie*. Mereu agitat, navetând între rugi și plâns, bolnav de magnanimitate, acum un „matur furios" (cf. Mircea Dinescu), *legenda Adam* își

definește ziua de muncă drept „ceasul sângelui golgotean". Între ludism și tragism, cel care se consideră *Clopotul Nichita* („clopotul tău nebun sunt eu!") veghează apărând memoria marelui prieten. O carte mai veche (*Versuri din mers*, Editura Libra, 2003) vine să confirme această *nestare* (cf. Eugen Simion) și această cumplită prietenie, atât de rodnică prin valul de traduceri pentru poezia noastră. Nici nu se putea un titlu mai potrivit pentru cel care, dorindu-se „soldatul poeziei românești", ne anunța fugitiv: „Scriu, doar / atât mai știu / despre mine" (v. *Scrisoare vie*), gata să moară „pe drum". Volumul pomenit definește exact febrilitatea acestui ins doldora de proiecte, iubind – precum puțini – literatura noastră.

*

Nichita, așadar, ar fi ajuns în zilele noastre un „mit exorbitant", întreținând o idolatrie nejustificată. Judecând sociologic, pare curios că un astfel de mit (și încă din „lumea" scriitorilor!) supraviețuiește într-o epocă a demitizărilor frenetice, a consumerismului feroce (inventând nevoi artificiale), a tranzienței galopante. Încât, o primă întrebare ne încearcă firesc; înainte de a afla dacă Nichita Stănescu este „un idol fals" (cum susține Gh. Grigurcu), s-ar cuveni să cercetăm dacă el (mai) este un idol. Nevoia de idoli ține, s-ar zice, de primitivismul tribal. Dar în epoca *neoanalfabetismului TV*, ea – ca ofertă mediatică – se manifestă virulent, ciclul de viață fiind scurt, starurile fiind ritmic devorate de industria spectacolului. Așadar: este, oare, Nichita, azi, un idol? Sau, măcar, un scriitor „inoxidabil"?

Scriind, autorul încerca „popularea realului". Dar cuvântul, ispitind colocvialitatea, rămâne un „organ fioros", dovedindu-se un „instrument neîncăpător al poetizării". Încât, știind prea bine că poezia se naște *din ființa sentimentului*, Nichita realizează că poezia scrisă e doar o formă a poeziei. Conștientizând impasul, el va rămâne obsedat de imperfecțiune. Nu-l atrage cizelarea artizanală. Dar, indiscutabil, a creat *un stil*, purtând în lume o „originalitate misterioasă" (N. Manolescu). Cine îi urmărește devenirea va observa, fără efort, că avem de-a face cu un poet dificil, contradictoriu, dezvoltând, de fapt, un nebulos program gnoseologic. El va decupa, preferențial, tema cosmogonică.

Dacă mitul este „o întâmplare exaltată” (obișnuia să spună chiar cel care s-a bucurat de o rapidă clasicizare), Nichita – confiscat de mirajul poeziei, trăindu-l exaltat, aerian, „ireal” chiar – era un *medium* propice pentru o modă comportamentală și poetică. O figură mitică deci. O precizare se impune imediat: nu Puterea, reamintim, a instituit *mitul Nichita Stănescu*. Evident, mecanismele vieții literare, solidarizarea șaizeciștilor au impus, până la urmă, acele clasamente, încă valabile. Mitul Nichita este, în fond, un discurs publicitar. Dar nu fără suport axiologic. Dacă mitul ca atare are o valoare, atrăgea atenția Roger Caillois, „ea nu este nicidecum de ordin estetic”. El aparține colectivității, răspunde celor mai diverse solicitări, dar nu ne poate procura, penetrând „o plasă de determinări”, o explicație suficientă. Imaginația afectivă intră, negreșit, în joc și rolul ei nu e de ignorat. Cu atât mai mult astăzi, în plină revoluție iconică. Explozia mediatică la care asistăm convoacă, sub stindardul „ideologiei consumului”, un repertoriu mitic și arhetipal, purtând ecourile unui imaginar colectiv. Cultura însăși este un context simbolic, producând relații de semnificare, atentând la receptivitatea subliminală. Iar *simbolul* e înțeles și funcționează ca „pact social”, legitimizator. Mai adăugăm, fără a insista aici asupra mecanismelor psiho-sociologice, că fenomenul publicitar (ca fenomen comunicațional) are o certă finalitate persuasivă. Publicitatea, se știe, orientează percepția socială, vehiculând *imagini-ghid*. Or, o astfel de propunere (precum poezia lui Nichita și, mai ales, Poetul) s-a impus cu ușurință, mizând tocmai pe seducție, comparativ cu presiunea aparatului de propagandă, cerând, în anii totalitarismului, docilitate și dresaj ideologic. Persuadarea, în cazul Nichita, n-a avut nevoie de coerciție. *Socializarea mitului nichitian* s-a produs pe cale naturală, putem zice, satisfăcând un șir de nevoi compensative în contextul mecanismului opresiv. E drept, și personajul din spatele operei s-a îngrijit de această omologare, livrând – la cerere – câteva declarații „pe linie”. În rest, posteritatea critică, radicalizându-și pozițiile în tentativa de a zdruncina ierarhiile osificate sau de a le îngheța, „lucrează” chiar în sensul mitului nichitian. E limpede că această *publicitate negativă* (pe care s-a marșat în ultima vreme) l-a readus în atenție pe autorul *Necuvintelor*, supunându-l tirului critic și asigurându-i, și pe această cale, longevitatea.

*

Trecut printr-o invidie pasageră (față de Labiș), mărturisită tardiv, mult după întâlnirea cu acel „talent uriaș și feroce" din amfiteatrul *Odobescu*, maturizându-se brusc (odată cu spendida sa generație) și devenind iute un nume glorios, răsfățat, cunoscând, totuși, ezitări în fața poeziei (și, în consecință, lungi, chinuitoare, tăceri editoriale), Nichita Stănescu s-a „instituționalizat". În *casa-club*, deschisă oricui, s-au perindat mulți, inventând febricitant amintiri. Victimă a propriei generozități, poetul a împărțit/risipit indulgențe și s-a bucurat de o imensă popularitate. Și nu s-a referit niciodată denigrator la adresa vreunui scriitor. Bineînțeles, asta nu-l scutește de firescul tratament critic și de ofensiva reevaluărilor. Doar că acești contestatari, trecându-l prin sita revizuirilor, atenți cu denivelările operei, mută discuția în plan moral, contabilizând lașitățile, erorile, complicitățile. Nichita nu a fost străin de astfel de abdicări. Atins de sedentarism (în sensul: „de stat locului și în lucrare"), dezinteresat de conjuncturi, oricum fără vocație politică, un om „moale", fără complexul genialității (cf. Eugen Simion), „ocrotit" de regim, Nichita e trecut acum prin malaxoarele noii corectitudini politico-culturale. Da, putem afirma că, alegorizând bombastic „momentul Grivița", de pildă (1933 fiind și anul nașterii), poetul și-a oferit „o cauțiune politică" (cf. Marian Popa). Desigur, torturat de conștiința efemerității, s-a retras învăluit în aburii legendei, fiind propriul/primul mitograf. Dar nu ne avertiza Nichita că autorul real e „șters" în fața operei, dispare, urmând ca aceasta, când e cazul, să ne procure bucuriile spiritului? Și la Stănescu, cel care își trimitea în călătorie „numai ochiul" e cazul.

Spulberând vechi canoane și criterii, noua ideologie literară s-a înverșunat, sub flamura postmodernismului, contra „bătrânilor șaizeciști". Vituperând chiar proletcultic (scria Magda Ursache), fără a se sinchisi de propria lor autoritate morală, inchizitorii de modă nouă excelează în rescrierea biografiilor. Bineînțeles, rediscutarea tablei valorilor e un proces igienic, necesar pentru un sănătos metabolism cultural. În consecință, nici Nichita Stănescu nu e intangibil, nu poate fi un caz definitiv clasat. Dar cel care a produs în lirica noastră „o revoluție comparabilă cu cea eminesciană" (cf. Geo Vasile) ar putea fi detronat, fiindcă nu satisface pretențiile de *model civic*, cum cer zgomotoșii con-

testatari (unii, scriitori de fundal)? Să ignorăm apoi că poetica stănesciană – demonstra temeinic Marin Mincu – a impus o nouă viziune? E puțin oare? Și, în ultimă instanță, contestația îi sporește chiar faima: „Și cuvântul / spintecat / e roșu pe din lăuntru! / Tăiați-mă ca să sângerez. / Sângerați-mă ca să mor ! / Amin!" (v. *Mișcarea prin naștere e a doua mea moarte*).

Curios, nimeni dintre cei care s-au aplecat asupra operei stănesciene, cercetând fenomenul receptării și „denunțând" (vehement sau voalat) declinul ultimilor ani n-a recunoscut că „vizibila încercare de marginalizare" (cum scria, apăsat, C. Pricop, într-un riguros eseu despre *Literatura română postbelică*, un prim volum ivit, în 2005, la editura Universității „Al. I. Cuza") s-ar datora unei opțiuni (partizanat de grup), „omul fiind îmbrățișat de tabăra adversă". Criticul ieșean elimina orice echivoc și, interogând contextul, explica acele fluctuații de recepție observând că abundentele controverse nu priveau, de fapt, valoarea operei. Nici contextul estetic nu se schimbase de altminteri, iar polarizarea vieții literare favoriza tocmai astfel de reacții. E limpede că Stănescu nu mai putea fi negat după ce fusese întâmpinat superlativistic la debut; iar revistele „de opoziție" încercau să ridice „zidul tăcerii" prin strategii consensuale. Politica și rivalitățile de grup (literar) n-au influențat opera în sens valoric, dar, neîndoielnic, au bruscat receptarea ei. Fenomenul s-a prelungit după dispariția poetului și s-a acutizat în ultimii ani, fiind aruncate pe tarabă argumente etico-ideologice. Încât posteritatea stănesciană se anunță dificilă, nescutită de seisme. Ștefan Agopian nu ezita, la rându-i, să recunoască *tratamentul rece* aplicat unor cărți (*Opere imperfecte*, 1979), „mai mult din motive politice decât estetice". Fără critică literatura ar fi „oarbă", zicea Nichita, acceptând că a produs (și) „poezii necontrolate". Cel care trăia „prin umbra lui" (după constatarea lui N. Manolescu, în cronica la *Epica magna*, remarcând fugitiv întoarcerea la epic) trebuia taxat, însă, pentru obolul naționalist, cochetând cu „tabăra rea". Fără a uita, desigur, de verbozitate, autopastișă, „versuri rele" etc. Și N. Breban observa, mâhnit, această tentativă de retrogradare. *Amintirile în dialog* (Matei Călinescu / Ion Vianu) par a uita prietenia celor cinci, tinerețea „luptătoare", vechile aprecieri și entuziasme, subit volatilizate. Sau abandonate la *vama Curtici*, sublinia caustic marele romancier. În timp ce alte voci (cazul lui Gh. Pârja, refăcând traseele maramureșene; v. *Călătoria*

îngerului prin Nord, 2008) par, dimpotrivă, a se angaja în prezervarea mitului, rezonând cu acea „insulă” arhaică, căutând un limbaj ritualic, nepervertit (cf. Răzvan Voncu). Cert e că *ultimul Nichita,* prin *Noduri și semne* (1982), propunea o infuzie dramatică, acceptată, odată cu anii scurși de la dispariția poetului, ca „pecete inefasabilă” (N. Manolescu).

Obiect de adorație, „confiscat” în numele unui snobism fără frontiere, Nichita și-a trăit *destinul de mare poet*. Aura poetului a remodelat biografia (Corin Braga), iar omul, seducător, un caracter „moale” (zic cei care l-au cunoscut) s-a lăsat trăit, la modul sublim, de către poezia sa. Instalat în această formulă sufletească, Nichita a dovedit la tot pasul generozitate, lașitate, histrionism; și, nu în ultimul rând, frivolitate și vulnerabilitate. Dubios moralicește (zic inclemenții procurori), el devine o țintă preferată pe latura labilității etice. Dar alintatul Nichita, să recunoaștem, a trăit — în plină epocă represivă — ca un om liber, s-a bucurat, jucându-se, dăruit vocației sale, atingând *starea de poezie*. S-a desprins de conjunctură, ispitit de metafizic, trăind o formă de libertate, căzând în dicteu ori decepționând. Surprinzător, pentru Alex Ștefănescu, el pare „neatins de ideologia comunistă”, aspirând spre o viziune universalistă. Gh. Grigurcu, dimpotrivă, descoperea la poetul teatral și limbut un diletantism înduioșător, melodramatic, fără dor de vreo idee, cumplite inegalități, presărate în toate volumele, afectând gândirea profundă și, desigur, nemăsura în toate (inclusiv din unghiul recepției, incapabilă de o priză „critică”).

Vom reaminti că *revoluția stănesciană* a marcat o mutație a viziunii poetice. Nichita ne-a apropiat, alături de congenerii săi, de lirismul autentic, redescoperind modernismul interbelic, refăcând punțile de legătură cu o tradiție fracturată. Poet până „în străfunduri” (cum l-a văzut Ana Blandiana), „revoluționarul” Nichita a fost *un inovator*. Dar radicalismul său a fost unul pur estetic, propunând alte instrumente expresive. Trebuie să avem în vedere natura sacerdotală a poeziei sale („tăcând” lumea), modelul „fremătător” al lui Pârvan, angelismul insinuat în toți porii acestui lirism care a descoperit „necuvintele” (ascunse în atâta moloz liric), încercând să dialogheze cu zeii; și să nu-i cerem, așadar, ceea ce nu a fost, reproșându-i absența militantismului. S-a trădat Nichita pe sine? Evident, vom descoperi cu ușurință eclipse ale inspirației, după cum, pensând nereușitele, putem biciui acest „re-

gistru meditabund”, nărăvit la diletantism. Dar ar trebui atunci să nu observăm că Nichita a impus un limbaj, nu un număr de texte; a impus, printr-o poezie filosofico-metafizică un sistem simbolic. Și-apoi, orice autor înfruntă timpul prin câteva titluri. Nici revoluția nichitiană nu trebuie „citită” prin declarațiile cohortelor de admiratori, semănând — prin adulație nestrunită — o păguboasă confuzie și nivelând, fără filtru critic, peisajul literar. Oricum, nu e cazul să recădem în biografic. Dar, după atâția ani de la dispariția sa, omul Nichita, magnanim, culant, imatur (cf. Șerban Foarță), iubind curtea perpetuă, amiciția tuturor și gestul gratuit încă trăiește și fascinează. Și, probabil, abia după ce vor pleca și cei care l-au cunoscut, o discuție critică, pe text, poate începe. Până atunci, să acceptăm cu lejeritate ideea că Nichita ar fi „un idol fals”, o iluzie a criticii postbelice, o personalitate gonflabilă? Suntem convinși că lirica sa, inegală valoric (cum altfel?), trecând testul primenirii generațiilor, va străluci și în zarea transmodernismului ce va să vină. Dacă, firește, zăbava lecturii va mai ispiti valul internauților...